

Poglavlje 6

Plošni integrali

6.1 Plošni integrali prve vrste

Neka je ploha Σ zadana eksplisitnom jednadžbom $z = f(x, y)$ za $(x, y) \in D \subseteq \mathbb{R}^2$ i neka je $F : \Omega \rightarrow \mathbb{R}$, $\Sigma \subseteq \Omega \subseteq \mathbb{R}^3$, dovoljno glatka funkcija tri varijable. Plošni integral 1. vrste funkcije F po plohi Σ se računa po formuli:

$$\iint_{\Sigma} F(x, y, z) dS = \iint_D F(x, y, f(x, y)) \sqrt{1 + \left(\frac{\partial f}{\partial x}\right)^2 + \left(\frac{\partial f}{\partial y}\right)^2} dx dy,$$

gdje je D projekcija plohe Σ na xy-ravninu.

Površina plohe $\Sigma \dots z = f(x, y)$, $(x, y) \in D$, je dana formulom:

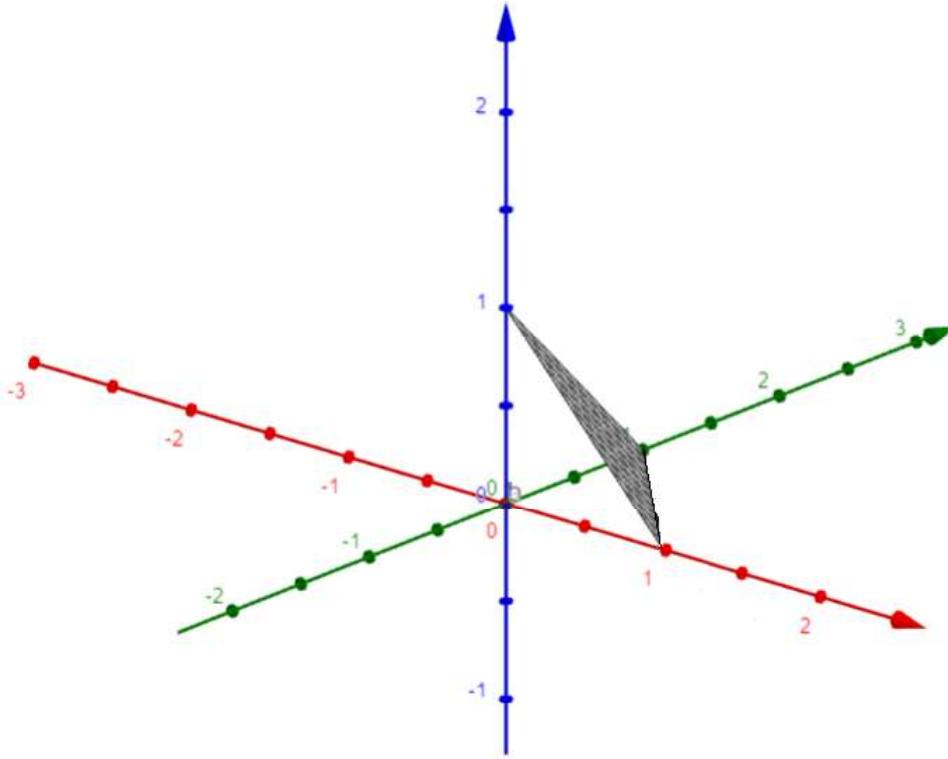
$$P(\Sigma) = \iint_{\Sigma} dS = \iint_D \sqrt{1 + \left(\frac{\partial f}{\partial x}\right)^2 + \left(\frac{\partial f}{\partial y}\right)^2} dx dy,$$

Ukoliko je ploha Σ okomita na xy-ravninu, njenu jednadžbu ćemo napisati u obliku $\Sigma \dots y = f(x, z)$, a plošni integral 1. vrste funkcije F po plohi Σ ćemo računati po formuli:

$$\iint_{\Sigma} F(x, y, z) dS = \iint_D F(x, f(x, z), z) \sqrt{1 + \left(\frac{\partial f}{\partial x}\right)^2 + \left(\frac{\partial f}{\partial z}\right)^2} dx dz,$$

gdje je D projekcija plohe Σ na xz-ravninu.

Zadatak 6.1. Izračunajte $\iint_{\Sigma} \frac{dS}{(1+x+z)^2}$ ako je Σ dio ravnine $x + y + z = 1$ u 1. oktantu. Skicirajte plohu.

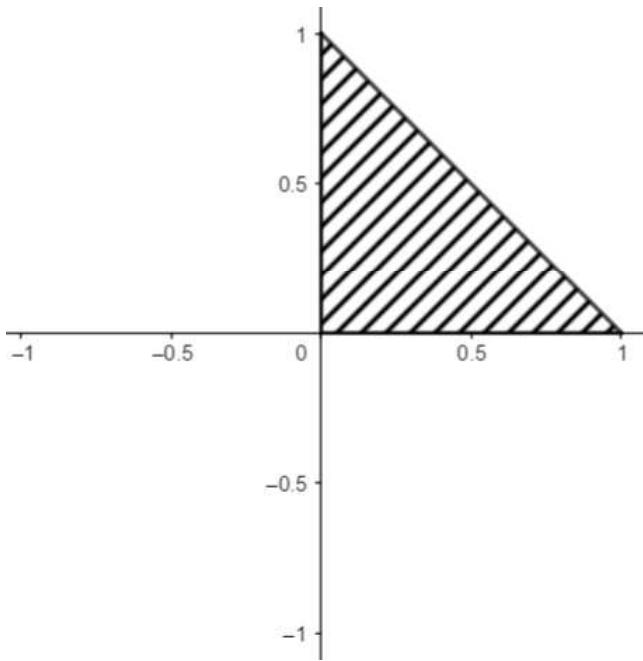
Slika 6.1: Ploha Σ

Rješenje: Napišimo eksplicitnu jednadžbu ravnine:

$$z = f(x, y) = 1 - x - y \Rightarrow \frac{\partial f}{\partial x} = -1, \frac{\partial f}{\partial y} = -1.$$

Projekcija D plohe Σ na xy-ravninu je pravokutan trokut čije katete leže na koordinatnim osima, a hipotenuza na pravcu $y = 1 - x$ (pogledajte sliku 6.2). Sada računamo integral:

$$\begin{aligned} \iint_{\Sigma} \frac{dS}{(1+x+z)^2} &= \iint_D \frac{1}{(1+x+1-x-y)^2} \sqrt{1^2 + (-1)^2 + (-1)^2} dx dy \\ &= \int_0^1 dx \int_0^{1-x} \frac{\sqrt{3}}{(2-y)^2} dy = \left\{ \begin{array}{l} t = 2-y, dt = -dy \\ 0 \mapsto 2, 1-x \mapsto 1+x \end{array} \right\} \\ &= -\sqrt{3} \int_0^1 dx \int_2^{1+x} \frac{1}{t^2} dt = \sqrt{3} \int_0^1 \frac{1}{t} \Big|_2^{1+x} dx \\ &= \sqrt{3} \int_0^1 \left(\frac{1}{1+x} - \frac{1}{2} \right) dx = \sqrt{3} \left(\ln |1+x| - \frac{x}{2} \right) \Big|_0^1 \end{aligned}$$

Slika 6.2: Projekcija D na xy-ravninu

$$= \sqrt{3} \left(\ln 2 - \frac{1}{2} - \ln 1 + 0 \right) = \sqrt{3} \left(\ln 2 - \frac{1}{2} \right).$$

□

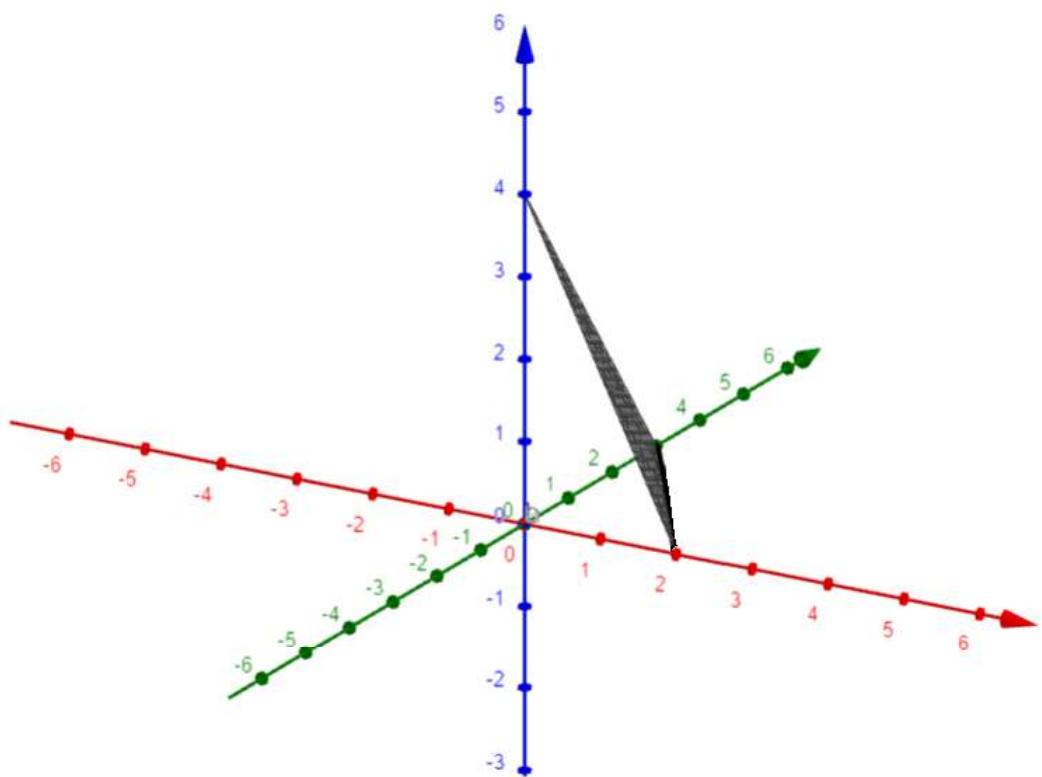
Zadatak 6.2. Izračunajte $\iint_{\Sigma} \left(z + 2x + \frac{4}{3}y \right) dS$ ako je Σ dio ravnine $\frac{x}{2} + \frac{y}{3} + \frac{z}{4} = 1$ u 1. oktantu. Skicirajte plohu.

Rješenje: Napišimo eksplicitnu jednadžbu plohe:

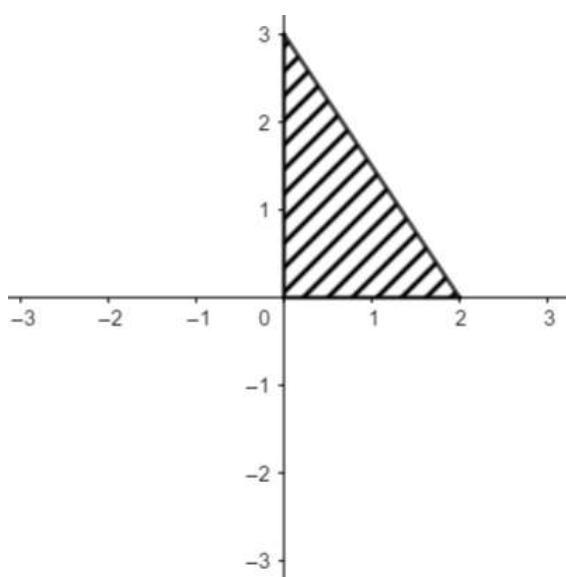
$$z = f(x, y) = 4 \left(1 - \frac{x}{2} - \frac{y}{3} \right) \Rightarrow \frac{\partial f}{\partial x} = -2, \frac{\partial f}{\partial y} = -\frac{4}{3}.$$

Projekcija D plohe na xy-ravninu je pravokutan trokut s katetama koje leže na koordinatnim osima, a hipotenuza na pravcu $y = 3 - \frac{3}{2}x$ (pogledajte sliku 6.4). Računamo integral:

$$\begin{aligned} & \iint_{\Sigma} \left(z + 2x + \frac{4}{3}y \right) dS \\ &= \iint_D \left(4 - 2x - \frac{4}{3}y + 2x + \frac{4}{3}y \right) \sqrt{1 + (-2)^2 + \left(-\frac{4}{3} \right)^2} dx dy \end{aligned}$$

Slika 6.3: Ploha Σ

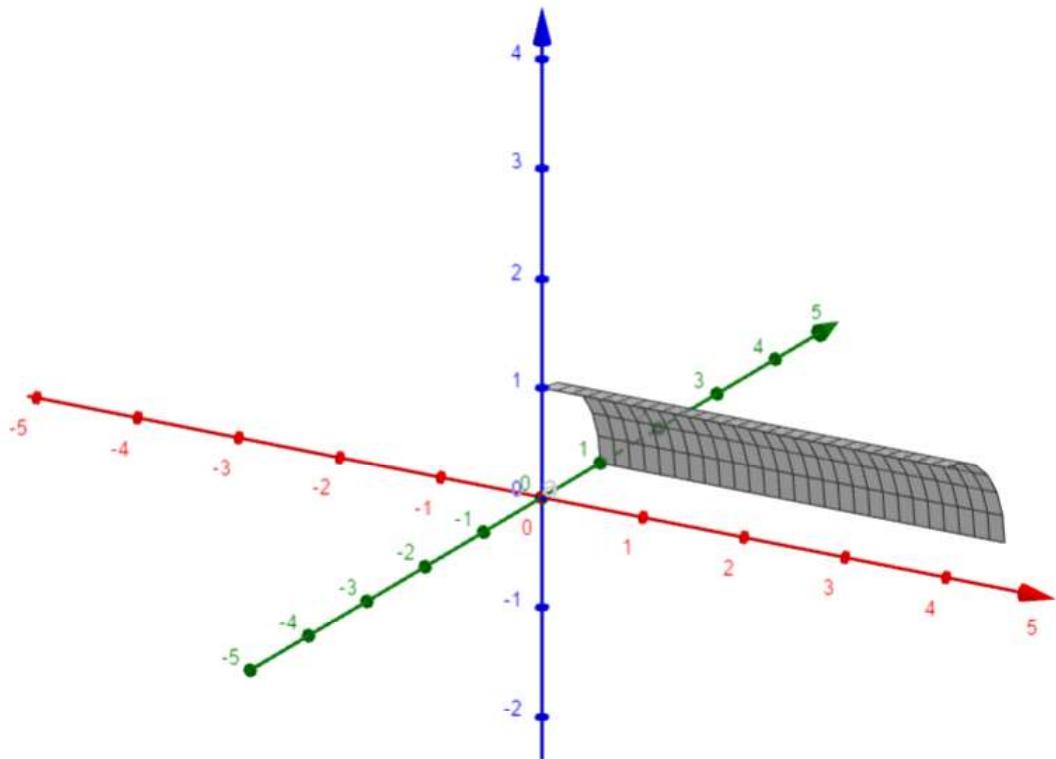
Slika 6.4: Projekcija D na xy-ravninu

$$\begin{aligned}
&= \int_0^2 dx \int_0^{3-\frac{3}{2}x} 4\sqrt{5 + \frac{16}{9}} dy = \frac{4\sqrt{61}}{3} \int_0^2 y \Big|_0^{3-\frac{3}{2}x} dx \\
&= \frac{4\sqrt{61}}{3} \int_0^2 \left(3 - \frac{3}{2}x\right) dx = \frac{4\sqrt{61}}{3} \left(3x - \frac{3}{2}x^2\right) \Big|_0^2 \\
&= \frac{4\sqrt{61}}{3} (6 - 3) = 4\sqrt{61}.
\end{aligned}$$

□

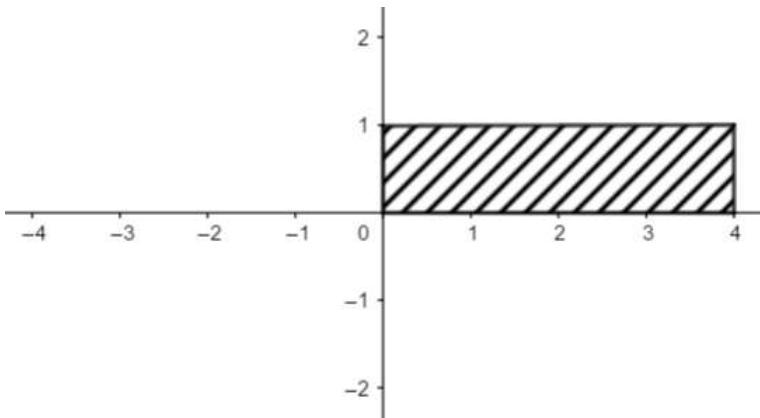
Zadatak 6.3. Izračunajte $\iint_{\Sigma} y dS$, gdje je Σ dio plohe $z = \sqrt{1 - y^2}$ u 1. oktantu omeđen ravninom $x = 4$. Skicirajte plohu.

Rješenje: Ploha Σ je dio kružnog cilindra $y^2 + z^2 = 1$. Budući da je:

Slika 6.5: Ploha Σ

$$z = f(x, y) = \sqrt{1 - y^2} \Rightarrow \frac{\partial f}{\partial x} = 0, \frac{\partial f}{\partial y} = -\frac{y}{\sqrt{1 - y^2}}.$$

Slika 6.6: Projekcija D na xy-ravninu

Projekcija D plohe na xy-ravninu je pravokutnik $[0, 4] \times [0, 1]$ (pogledajte sliku 6.6). Odredimo vrijednost integrala:

$$\begin{aligned} \iint_{\Sigma} y \, dS &= \iint_D y \sqrt{1 + 0 + \frac{y^2}{1 - y^2}} \, dx \, dy \\ \int_0^4 dx \int_0^1 y \sqrt{\frac{1}{1 - y^2}} \, dy &= \left\{ \begin{array}{l} t = 1 - y^2, \, dt = -2y \, dy \\ 0 \mapsto 1, \, 1 \mapsto 0 \end{array} \right\} \\ &= \int_0^4 dx \int_1^0 -\frac{dt}{2\sqrt{t}} = \int_0^4 \sqrt{t} \Big|_0^1 \, dx = \int_0^4 \, dx = 4. \end{aligned}$$

□

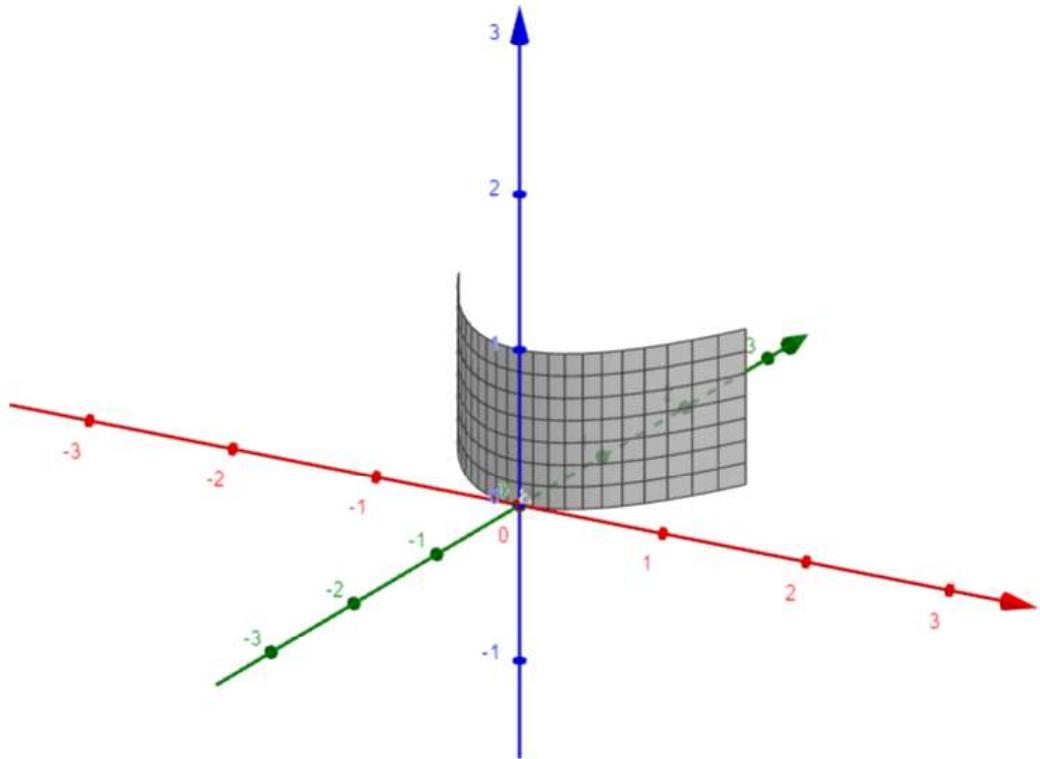
Zadatak 6.4. Izračunajte $\iint_{\Sigma} xy \, dS$ ako je Σ dio plohe $y = x^2$ za $y \leq 1$ između ravnina $z = 0$ i $z = 1$. Skicirajte plohu.

Rješenje: Ploha Σ je okomita na xy-ravninu i stoga ju projiciramo na xz-ravninu. Jednadžba plohe glasi:

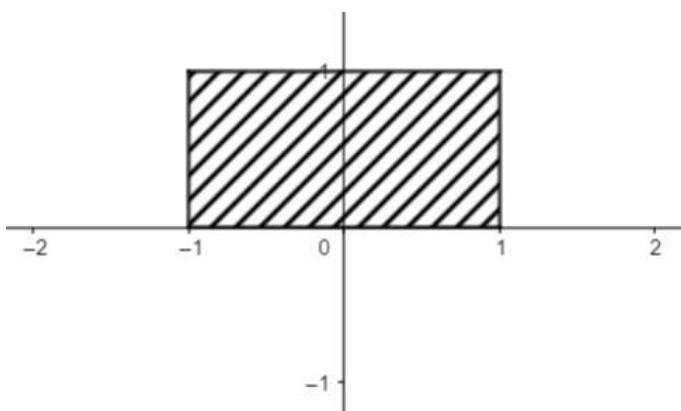
$$y = f(x, z) = x^2 \Rightarrow \frac{\partial f}{\partial x} = 2x, \frac{\partial f}{\partial y} = 0.$$

Projekcija plohe Σ na xz-ravninu je pravokutnik $[-1, 1] \times [0, 1]$ (pogledajte sliku 6.8). Izračunajmo integral:

$$\iint_{\Sigma} xy \, dS = \iint_D x \cdot x^2 \sqrt{1 + (2x)^2 + 0} \, dx \, dy$$

Slika 6.7: Ploha Σ

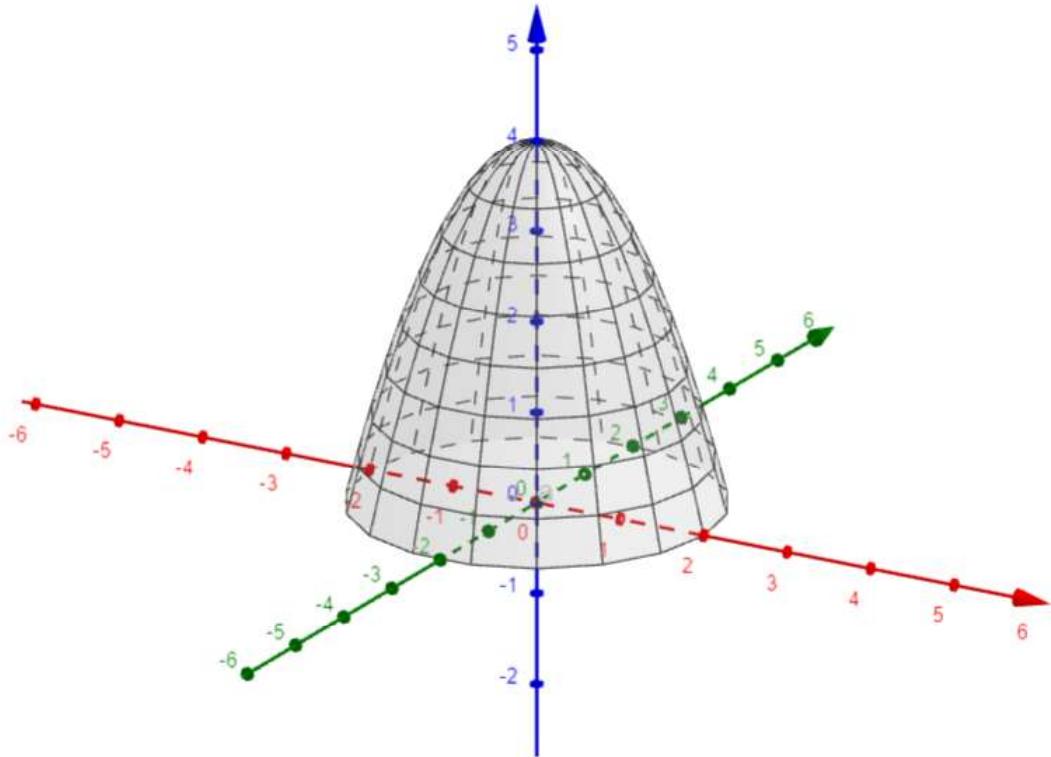
Slika 6.8: Projekcija D na xz-ravninu

$$\begin{aligned}
 &= \int_{-1}^1 dx \int_0^1 x^3 \sqrt{1 + 4x^2} dz = \int_{-1}^1 x^3 \sqrt{1 + 4x^2} dx \\
 &= (\text{integral neparne funkcije po simetričnoj domeni}) = 0.
 \end{aligned}$$

□

Zadatak 6.5. Izračunajte $\iint_{\Sigma} \frac{ds}{\sqrt{x^2+y^2+z}}$ ako je Σ dio rotacionog paraboloida $z = 4 - x^2 - y^2$ iznad ravnine $z = 0$. Skicirajte plohu.

Rješenje: Vidimo da je:

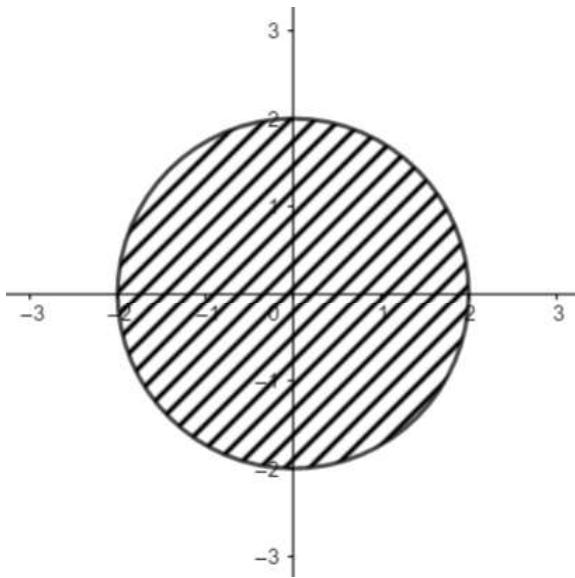

Slika 6.9: Ploha Σ

$$z = f(x, y) = 4 - x^2 - y^2 \Rightarrow \frac{\partial f}{\partial x} = -2x, \frac{\partial f}{\partial y} = -2y.$$

Projekcija D plohe Σ na xy-ravninu je krug sa središtem u ishodištu radijusa $r = 2$ (pogledajte sliku 6.10). Računamo vrijednost integrala:

$$\begin{aligned} \iint_{\Sigma} \frac{ds}{\sqrt{x^2+y^2+z}} &= \iint_D \frac{1}{\sqrt{x^2+y^2+4-x^2-y^2}} \sqrt{1+4x^2+4y^2} dx dy \\ &= \frac{1}{2} \iint_D \sqrt{1+4r^2} \cdot r dr d\varphi = \frac{1}{2} \int_0^{2\pi} d\varphi \int_0^2 r \sqrt{1+4r^2} dr \\ &= \left\{ \begin{array}{l} t = 1 + 4r^2, dt = 8rdr \\ 0 \mapsto 1, 2 \mapsto 17 \end{array} \right\} = \frac{1}{2} \int_0^{2\pi} d\varphi \int_1^{17} \frac{1}{8} \sqrt{t} dt \end{aligned}$$

Slika 6.10: Projekcija D na xy-ravninu

$$= \frac{1}{16} \cdot 2\pi \cdot \left. \frac{t^{\frac{3}{2}}}{\frac{3}{2}} \right|_1^{17} = \frac{\pi}{12} (17\sqrt{17} - 1).$$

□

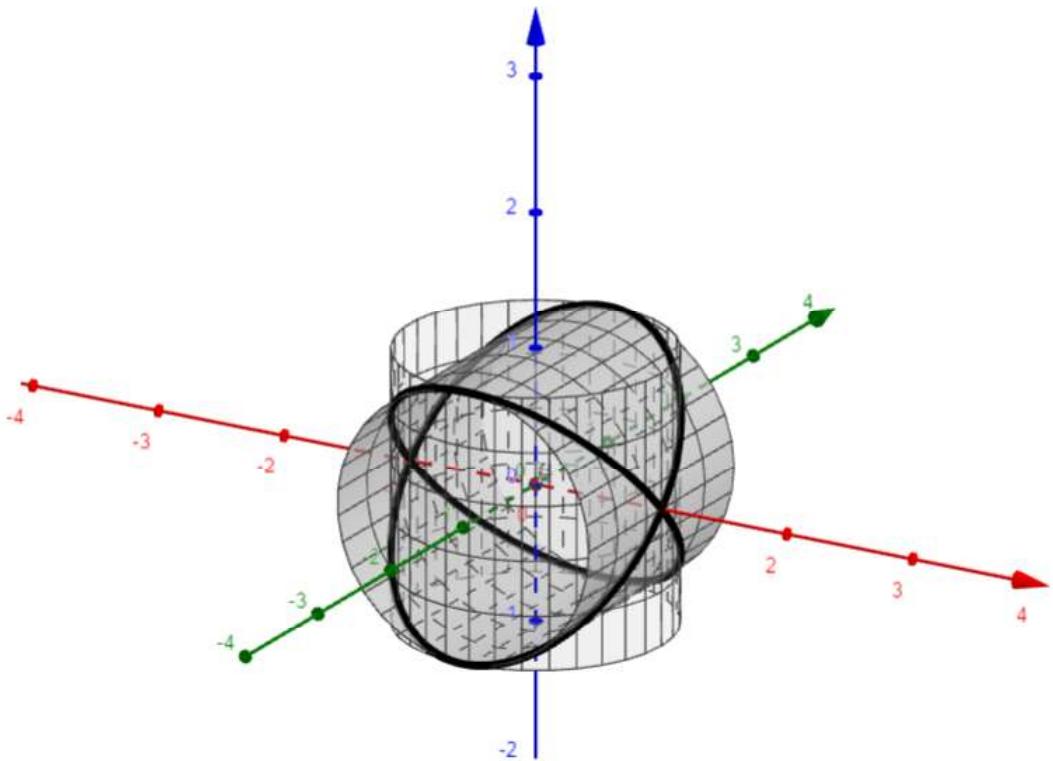
Zadatak 6.6. Izračunajte $\iint_{\Sigma} z^2 dS$ po dijelu plohe cilindra $x^2 + z^2 = 1$ koji iz njega isijeca cilindar $x^2 + y^2 = 1$ uz prepostavku da je $z \geq 0$. Skicirajte plohu.

Rješenje: Eksplisitna jednadžba plohe Σ je oblika:

$$z = f(x, y) = \sqrt{1 - x^2} \Rightarrow \frac{\partial f}{\partial x} = -\frac{x}{\sqrt{1 - x^2}}, \quad \frac{\partial f}{\partial y} = 0.$$

Projekcija plohe Σ na xy-ravninu je krug sa središtem u ishodištu radijusa $r = 1$ (pogledajte sliku 6.12). Zadani integral računamo u Kartezijevom koordinatnom sustavu:

$$\begin{aligned} \iint_{\Sigma} z^2 dS &= \iint_D (1 - x^2) \sqrt{1 + \frac{x^2}{1 - x^2} + 0} dx dy \\ &= \int_{-1}^1 dx \int_{-\sqrt{1-x^2}}^{\sqrt{1-x^2}} (1 - x^2) \sqrt{\frac{1}{1 - x^2}} dy = \int_{-1}^1 \sqrt{1 - x^2} \cdot y \Big|_{-\sqrt{1-x^2}}^{\sqrt{1-x^2}} \end{aligned}$$

Slika 6.11: Ploha Σ

$$\begin{aligned}
 &= \int_{-1}^1 2(1-x^2)dx = 2\left(x - \frac{x^3}{3}\right)\Big|_{-1}^1 \\
 &= 2\left(1 - \frac{1}{3} + 1 - \frac{1}{3}\right) = 2 \cdot \frac{4}{3} = \frac{8}{3}.
 \end{aligned}$$

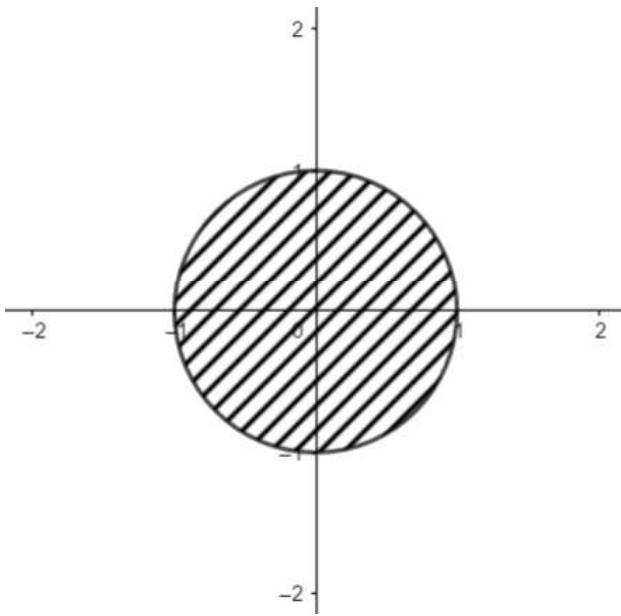
□

Zadatak 6.7. (DZ) Izračunajte površinu dijela plohe $z = \sqrt{x^2 + y^2}$ koji iz nje isijeca cilindar $x^2 + (y-1)^2 = 1$. Skicirajte plohu.

Rješenje: Kružni cilindar $x^2 + (y-1)^2 = 1$ isijeca dio iz stošca $z = \sqrt{x^2 + y^2}$, tako da vrijedi:

$$z = f(x, y) = \sqrt{x^2 + y^2} \Rightarrow \frac{\partial f}{\partial x} = \frac{x}{\sqrt{x^2 + y^2}}, \quad \frac{\partial f}{\partial y} = \frac{y}{\sqrt{x^2 + y^2}}.$$

Projekcija D plohe Σ na xy-ravninu je krug sa središtem u točki $(0, 1)$ radijusa $r = 1$, čija jednadžba u polarnim koordinatama ima oblik $r = 2 \sin \varphi$ (pogledajte sliku 6.14). Površina plohe Σ se računa na sljedeći način:

Slika 6.12: Projekcija D na xy-ravninu

$$\begin{aligned}
 P(\Sigma) &= \iint_{\Sigma} dS = \iint_D \sqrt{1 + \left(\frac{\partial f}{\partial x}\right)^2 + \left(\frac{\partial f}{\partial y}\right)^2} dx dy \\
 &= \iint_D \sqrt{1 + \frac{x^2}{x^2 + y^2} + \frac{y^2}{x^2 + y^2}} dx dy = \sqrt{2} \int_0^\pi d\varphi \int_0^{2\sin\varphi} r dr \\
 &= \sqrt{2} \int_0^\pi \frac{r^2}{2} \Big|_0^{2\sin\varphi} d\varphi = 2\sqrt{2} \int_0^\pi \sin^2 \varphi d\varphi \\
 &= 2\sqrt{2} \int_0^\pi \frac{1 - \cos 2\varphi}{2} d\varphi = \sqrt{2} \left(\varphi - \frac{\sin 2\varphi}{2} \right) \Big|_0^\pi = \pi\sqrt{2}.
 \end{aligned}$$

□

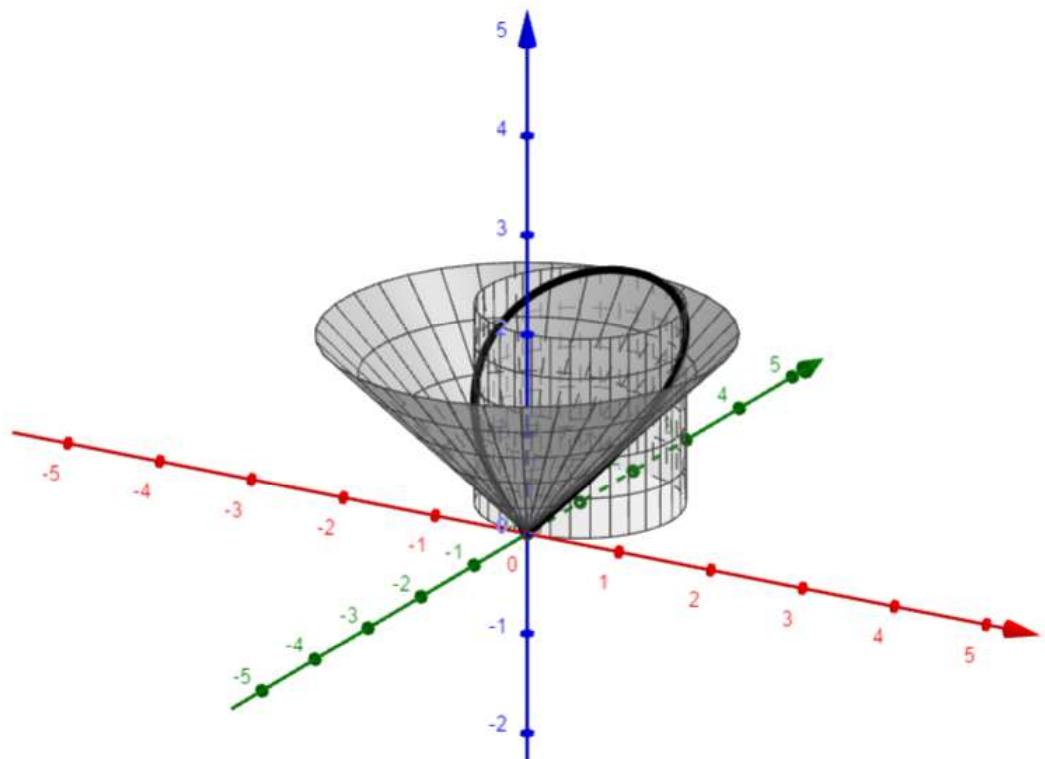
Zadatak 6.8. (DZ) Izračunajte $\iint_{\Sigma} (xy + yz + xz) dS$, gdje je Σ dio stožaste plohe $z = \sqrt{x^2 + y^2}$ isječen plohom $x^2 + y^2 = 2ax$, ($a \geq 0$). Skicirajte plohu.

Rješenje: Budući da je $z = f(x, y) = \sqrt{x^2 + y^2}$ vrijedi:

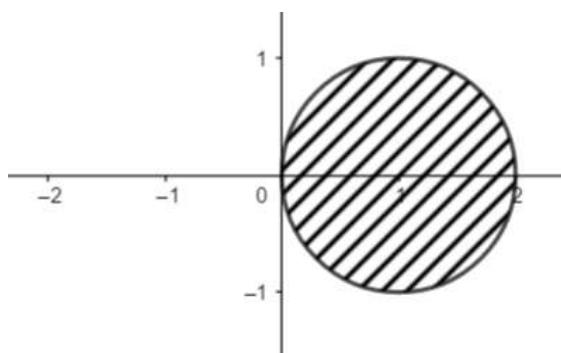
$$\frac{\partial f}{\partial x} = \frac{x}{\sqrt{x^2 + y^2}}, \quad \frac{\partial f}{\partial y} = \frac{y}{\sqrt{x^2 + y^2}}.$$

Također znamo da je:

$$F(x, y, z) = xy + yz + xz = xy + y\sqrt{x^2 + y^2} + x\sqrt{x^2 + y^2}.$$

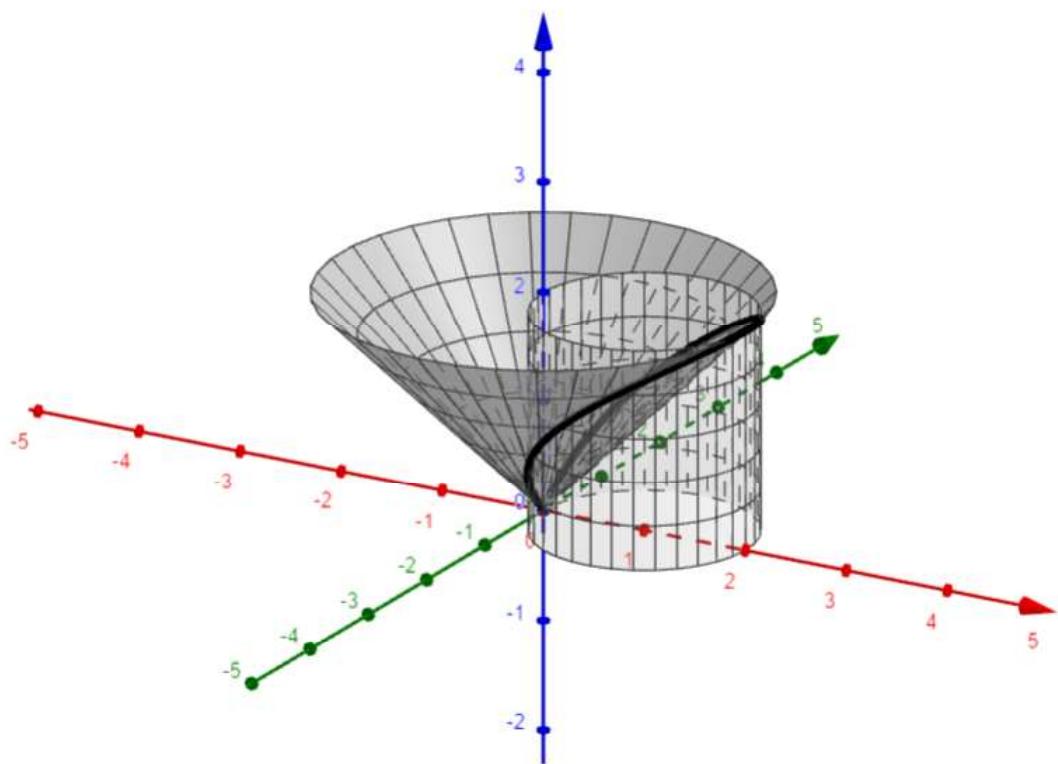
Slika 6.13: Ploha Σ

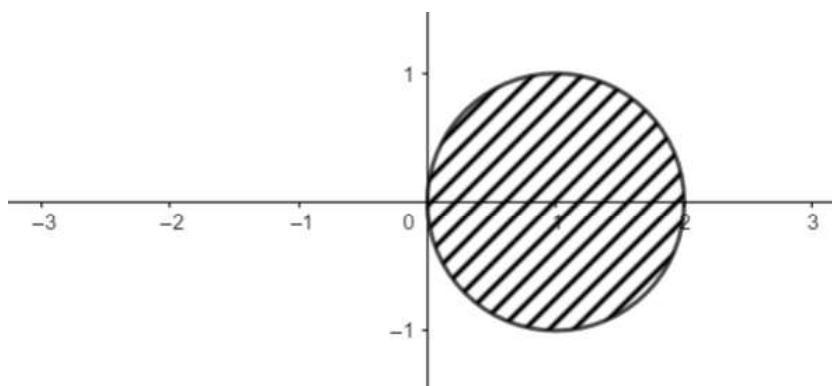
Slika 6.14: Projekcija D na xy-ravninu

Projekcija plohe Σ na xy-ravninu je krug sa središtem u točki $(a, 0)$ radijusa $r = a$, čija jednadžba u polarnim koordinatama ima oblik $r = 2a \cos \varphi$ (pogledajte sliku 6.16). Računamo:

$$\iint_{\Sigma} (xy + yz + xz) dS$$

Slika 6.15: Ploha Σ

Slika 6.16: Projekcija D na xy-ravninu

$$\begin{aligned}
 &= \iint_D (xy + y\sqrt{x^2 + y^2} + x\sqrt{x^2 + y^2}) \cdot \sqrt{1 + \frac{x^2}{x^2 + y^2} + \frac{y^2}{x^2 + y^2}} \, dx \, dy \\
 &= \sqrt{2} \int_{-\frac{\pi}{2}}^{\frac{\pi}{2}} d\varphi \int_0^{2a \cos \varphi} (r^2 \sin \varphi \cos \varphi + r^2 \sin \varphi + r^2 \cos \varphi) r \, dr
 \end{aligned}$$

$$\begin{aligned}
&= \sqrt{2} \int_{-\frac{\pi}{2}}^{\frac{\pi}{2}} d\varphi \int_0^{2a \cos \varphi} r^3 (\sin \varphi \cos \varphi + \sin \varphi + \cos \varphi) dr \\
&= \sqrt{2} \int_{-\frac{\pi}{2}}^{\frac{\pi}{2}} (\sin \varphi \cos \varphi + \sin \varphi + \cos \varphi) \cdot \frac{16a^4 \cos^4 \varphi}{4} d\varphi \\
&= 4\sqrt{2}a^4 \left[\underbrace{\int_{-\frac{\pi}{2}}^{\frac{\pi}{2}} (\cos^5 \varphi + \cos^4 \varphi) d\varphi}_{\text{integral neparne funkcije na simetričnoj domeni je jednak nuli}} + \int_{-\frac{\pi}{2}}^{\frac{\pi}{2}} \cos^5 \varphi d\varphi \right] \\
&= 4\sqrt{2}a^4 \int_{-\frac{\pi}{2}}^{\frac{\pi}{2}} (1 - \sin^2 \varphi)^2 \cos \varphi d\varphi = \left\{ \begin{array}{l} t = \sin \varphi, dt = \cos \varphi d\varphi \\ -\frac{\pi}{2} \mapsto -1, \frac{\pi}{2} \mapsto 1 \end{array} \right\} \\
&= 4\sqrt{2}a^4 \int_{-1}^1 (1 - t^2)^2 dt = 8\sqrt{2}a^4 \int_0^1 (1 - t^2)^2 dt = 8\sqrt{2}a^4 \int_0^1 (1 - 2t^2 + t^4) dt \\
&= 8\sqrt{2}a^4 \left(t - \frac{2t^3}{3} + \frac{t^5}{5} \right) \Big|_0^1 = 8\sqrt{2}a^4 \left(1 - \frac{2}{3} + \frac{1}{5} \right) = \frac{64\sqrt{2}a^4}{15}.
\end{aligned}$$

□

Zadatak 6.9. (DZ) Izračunajte $\iint_{\Sigma} (x^2 + y^2) dS$ gdje je Σ dio površine paraboloida $x^2 + y^2 = 2z$ što je isijeca ravnina $z = 1$. Skicirajte plohu.

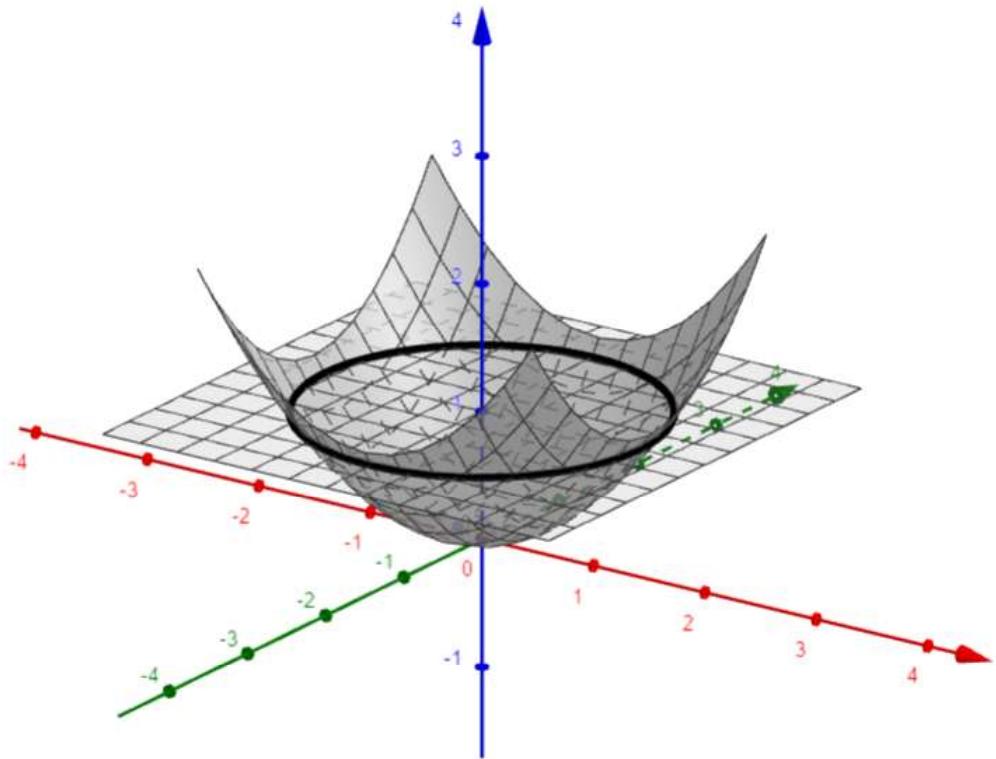
Rješenje: Ploha Σ je zadana jednadžbom:

$$z = f(x, y) = \frac{x^2}{2} + \frac{y^2}{2} \Rightarrow \frac{\partial f}{\partial x} = x, \frac{\partial f}{\partial y} = y.$$

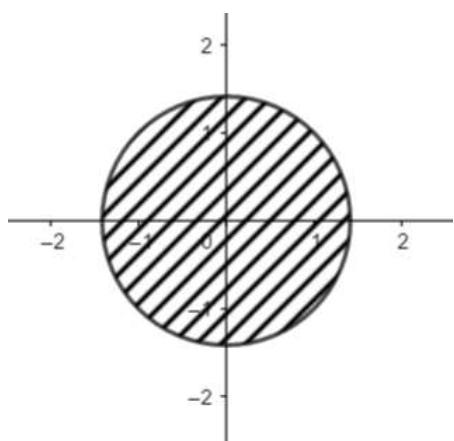
Jednadžba ruba projekcije plohe Σ na xy-ravnninu glasi $x^2 + y^2 = 2$, dakle radi se o krugu sa središtem u ishodištu radijusa $r = \sqrt{2}$ (pogledajte sliku 6.18). Odredimo vrijednost integrala:

$$\begin{aligned}
\iint_{\Sigma} (x^2 + y^2) dS &= \iint_D (x^2 + y^2) \sqrt{1 + x^2 + y^2} dx dy \\
&= \int_0^{2\pi} d\varphi \int_0^{\sqrt{2}} r^2 \sqrt{1 + r^2} r dr = \left\{ \begin{array}{l} t = 1 + r^2, dt = 2r dr \\ 0 \mapsto 1, \sqrt{2} \mapsto 3 \end{array} \right\} \\
&= \int_0^{2\pi} d\varphi \int_1^3 (t - 1) \sqrt{t} \frac{dt}{2} = \pi \int_1^3 (t^{\frac{3}{2}} - t^{\frac{1}{2}}) dt \\
&= \pi \left(\frac{t^{\frac{5}{2}}}{\frac{5}{2}} - \frac{t^{\frac{3}{2}}}{\frac{3}{2}} \right) \Big|_1^3 = \pi \left[\frac{2}{5}(9\sqrt{3} - 1) - \frac{2}{3}(3\sqrt{3} - 1) \right] = \pi \left(\frac{8\sqrt{3}}{5} + \frac{4}{15} \right).
\end{aligned}$$

□

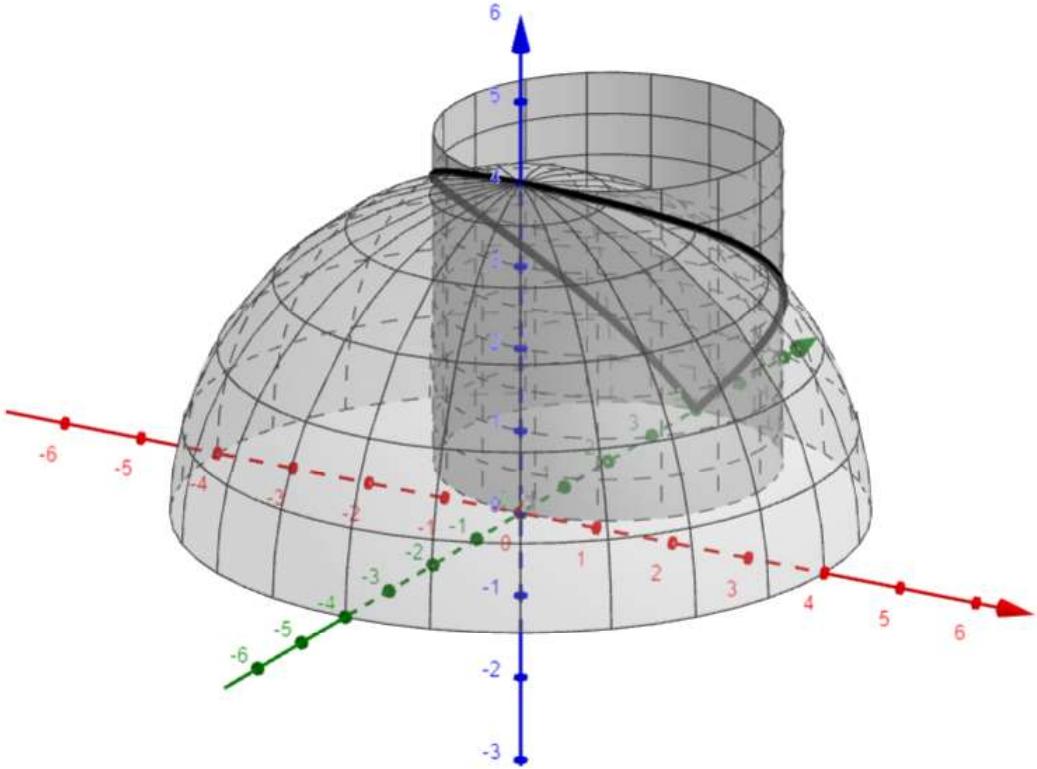
Slika 6.17: Ploha Σ

Slika 6.18: Projekcija D na xy-ravninu

Zadatak 6.10. Odredite površinu dijela sfere $x^2 + y^2 + z^2 = 16$ koju isijeca kružni cilindar $x^2 + y^2 = 4y$ ako je $z \geq 0$. Skicirajte plohu.

Rješenje: Ploha Σ je zadana eksplisitnom jednadžbom

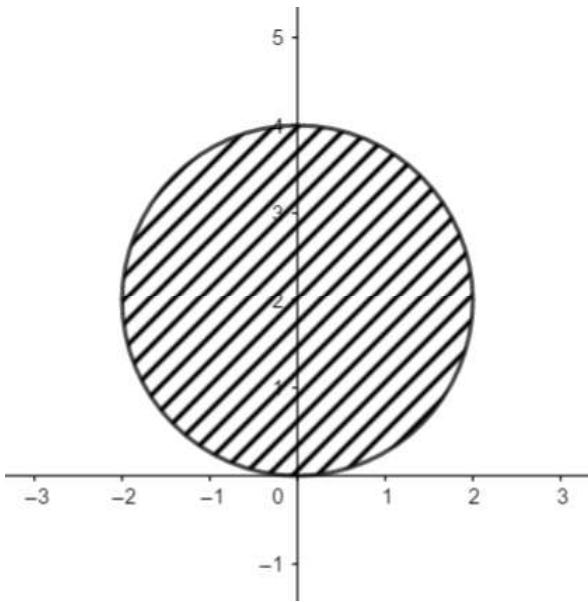
Slika 6.19: Ploha Σ

$z = f(x, y) = \sqrt{16 - x^2 - y^2}$. Prema tome,

$$\frac{\partial f}{\partial x} = -\frac{x}{\sqrt{16 - x^2 - y^2}} \quad \text{i} \quad \frac{\partial f}{\partial y} = -\frac{y}{\sqrt{16 - x^2 - y^2}}.$$

Projekcija D plohe Σ na xy-ravninu je krug sa središtem u točki $(0, 2)$ radijusa $r = 2$, koja u polarnom koordinatnom sustavu ima jednadžbu oblika $r = 4 \sin \varphi$ (pogledajte sliku 6.20). Računamo površinu plohe Σ :

$$\begin{aligned} P(\Sigma) &= \iint_{\Sigma} dS = \iint_D \sqrt{1 + \frac{x^2}{16 - x^2 - y^2} + \frac{y^2}{16 - x^2 - y^2}} dx dy \\ &= \iint_D \frac{4}{\sqrt{16 - x^2 - y^2}} dx dy = 4 \int_0^\pi d\varphi \int_0^{4 \sin \varphi} \frac{1}{\sqrt{16 - r^2}} r dr \\ &= -4 \int_0^\pi d\varphi \int_0^{4 \sin \varphi} \frac{1}{2} \frac{-2r dr}{\sqrt{16 - r^2}} dr = -4 \int_0^\pi \sqrt{16 - r^2} \Big|_0^{4 \sin \varphi} d\varphi \end{aligned}$$

Slika 6.20: Projekcija D na xy-ravninu

$$\begin{aligned}
 &= -4 \int_0^\pi \left(\sqrt{16 - 16 \sin^2 \varphi} - 4 \right) d\varphi = -4 \int_0^\pi (4|\cos \varphi| - 4) d\varphi \\
 &= -8 \int_0^{\frac{\pi}{2}} (4 \cos \varphi - 4) d\varphi = -32(\sin \varphi - \varphi) \Big|_0^{\frac{\pi}{2}} \\
 &= -32 \left(1 - \frac{\pi}{2} \right) = 32 \left(\frac{\pi}{2} - 1 \right).
 \end{aligned}$$

□

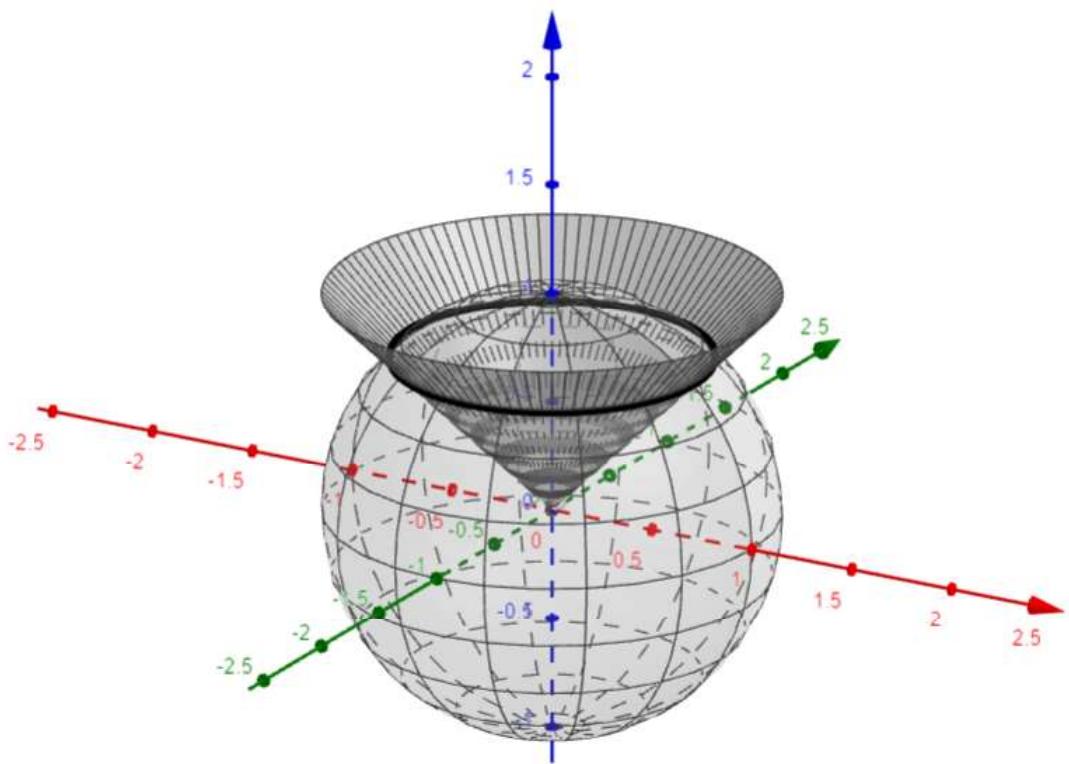
Zadatak 6.11. (DZ) Izračunajte površinu manjeg dijela sfere $x^2 + y^2 + z^2 = a^2$, ($a > 0$) kojeg iz nje isijeca stožac $z = \sqrt{x^2 + y^2}$. Skicirajte plohu.

Rješenje: Eksplisitna jednadžba plohe Σ ima oblik
 $z = f(x, y) = \sqrt{a^2 - x^2 - y^2}$. Stoga je

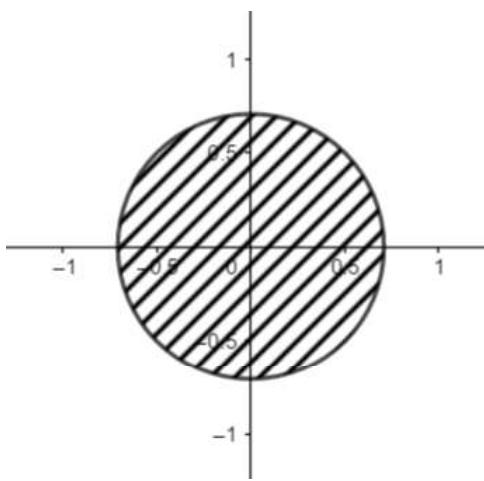
$$\frac{\partial f}{\partial x} = -\frac{x}{\sqrt{a^2 - x^2 - y^2}} \quad \text{i} \quad \frac{\partial f}{\partial y} = -\frac{y}{\sqrt{a^2 - x^2 - y^2}}.$$

Projekcija D plohe Σ na xy-ravninu je krug $x^2 + y^2 \leq \frac{a^2}{2}$ sa središtem u ishodištu radijusa $r = \frac{a}{\sqrt{2}}$ (pogledajte sliku 6.22). Odredimo površinu plohe Σ :

$$P(\Sigma) = \iint_{\Sigma} dS = \iint_D \sqrt{1 + \frac{x^2}{a^2 - x^2 - y^2} + \frac{y^2}{a^2 - x^2 - y^2}} dx dy$$

Slika 6.21: Ploha Σ

Slika 6.22: Projekcija D na xy-ravninu

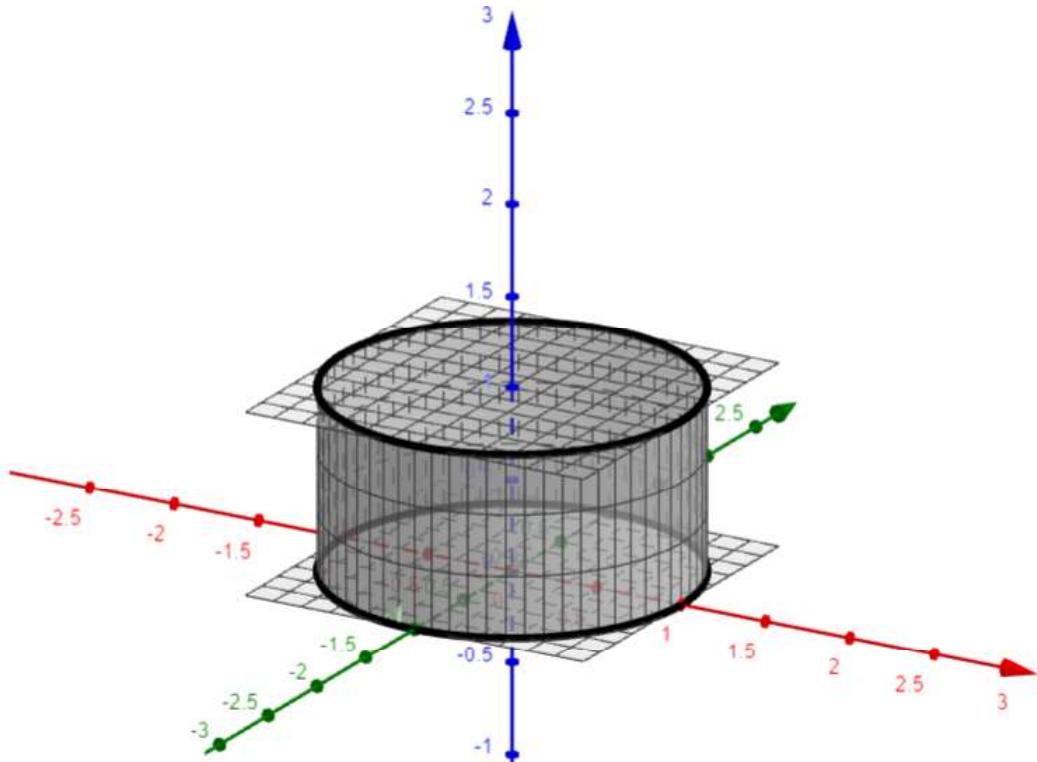
$$= a \iint_D \frac{1}{\sqrt{a^2 - x^2 - y^2}} dx dy = a \int_0^{2\pi} d\varphi \int_0^{\frac{a}{\sqrt{2}}} \frac{1}{\sqrt{a^2 - r^2}} r dr$$

$$\begin{aligned}
&= -a \int_0^{2\pi} d\varphi \int_0^{\frac{a}{\sqrt{2}}} \frac{-2rdr}{2\sqrt{a^2 - r^2}} = -a \int_0^{2\pi} \sqrt{a^2 - r^2} \Big|_0^{\frac{a}{\sqrt{2}}} d\varphi \\
&= -2a\pi \left(\sqrt{a^2 - \frac{a^2}{2}} - \sqrt{a^2} \right) = -2a\pi \left(\frac{a}{\sqrt{2}} - a \right) \\
&= 2a^2\pi \left(1 - \frac{1}{\sqrt{2}} \right) = a^2\pi(2 - \sqrt{2}).
\end{aligned}$$

□

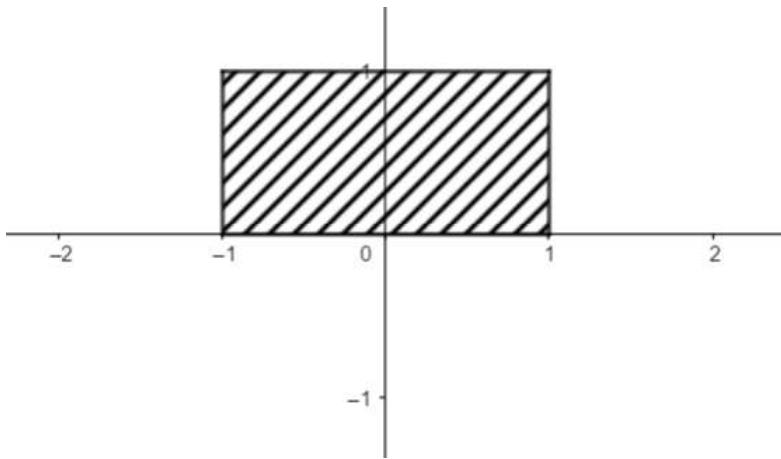
Zadatak 6.12. Izračunajte $\iint_{\Sigma} (y + z + \sqrt{a^2 - x^2}) dS$ ako je Σ dio plašta valjka $x^2 + y^2 = a^2$, ($a > 0$), omeđen sa $z = 0$ i $z = k$, ($k > 0$). Skicirajte plohu.

Rješenje: Budući da je ploha Σ okomita na xy-ravninu, projiciramo ju na xz-

Slika 6.23: Ploha Σ

ravninu (pogledajte sliku 6.24). Imamo da je $y^2 = a^2 - x^2$, što znači da plohu moramo podijeliti xz-ravninom na desni komad s jednadžbom $y = f_1(x, z) = \sqrt{a^2 - x^2}$ i na lijevi komad koji ima jednadžbu $y = f_2(x, z) = -\sqrt{a^2 - x^2}$, a

Slika 6.24: Projekcija D na xz-ravninu

zatim integriramo po svakom dijelu posebno, te zbrojimo rezultate. Parcijalne derivacije funkcija f_1 i f_2 su redom

$$\frac{\partial f_1}{\partial x} = -\frac{x}{\sqrt{a^2 - x^2}} \quad \text{i} \quad \frac{\partial f_2}{\partial x} = \frac{x}{\sqrt{a^2 - x^2}}, \quad \text{te} \quad \frac{\partial f_1}{\partial z} = \frac{\partial f_2}{\partial z} = 0.$$

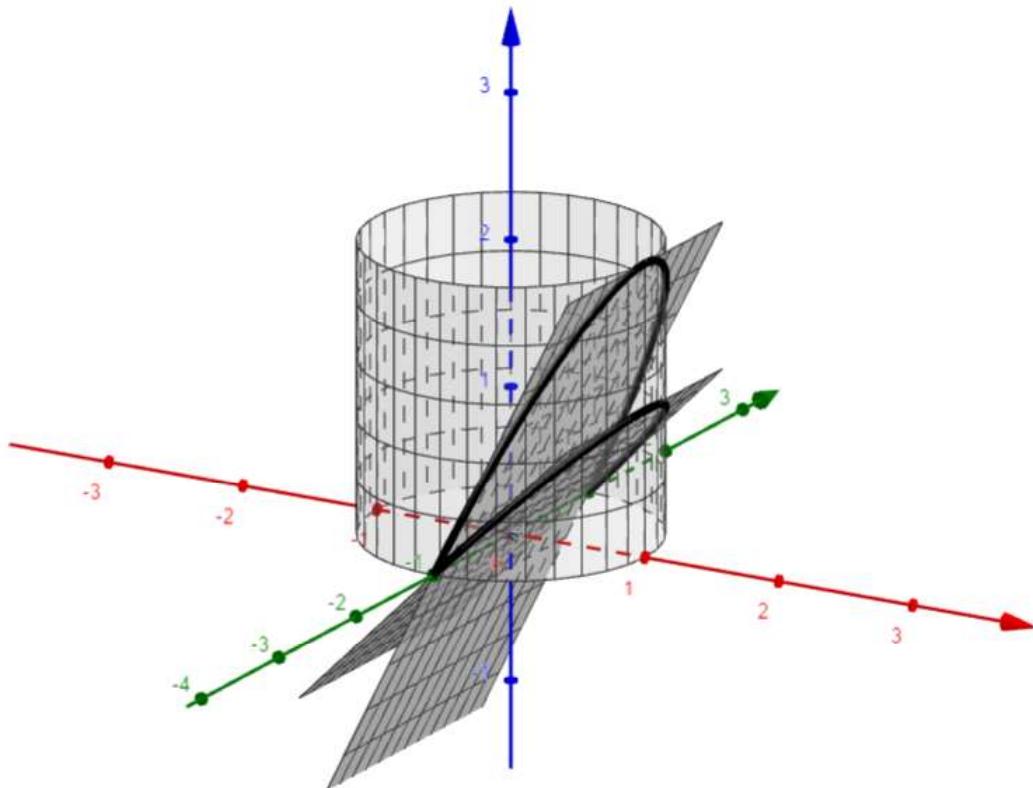
Zajednička projekcija D oba komada plohe na xz-ravninu je pravokutnik $[-a, a] \times [0, k]$. Odredimo:

$$\begin{aligned} & \iint_{\Sigma} (y + z + \sqrt{a^2 - x^2}) dS \\ &= \iint_D (\sqrt{a^2 - x^2} + z + \sqrt{a^2 - x^2}) \sqrt{1 + \frac{x^2}{a^2 - x^2} + 0} dx dz \\ &+ \iint_D (-\sqrt{a^2 - x^2} + z + \sqrt{a^2 - x^2}) \sqrt{1 + \frac{x^2}{a^2 - x^2} + 0} dx dz \\ &= \iint_D 2(\sqrt{a^2 - x^2} + z) \frac{a}{\sqrt{a^2 - x^2}} dx dz = 2a \int_0^k dz \int_{-a}^a \left(1 + \frac{z}{\sqrt{a^2 - x^2}}\right) dx dz \\ &= 2a \int_0^k \left(x + z \arcsin \frac{x}{a}\right) \Big|_{-a}^a dz = 2a \int_0^k \left[a + z \frac{\pi}{2} - \left(-a + z \left(-\frac{\pi}{2}\right)\right)\right] dz \\ &= 2a \int_0^k (2a + z\pi) dz = 2a \left(2az + \pi \frac{z^2}{2}\right) \Big|_0^k \\ &= 2a \left(2ak + \pi \frac{k^2}{2}\right) = ak(4a + \pi k^2). \end{aligned}$$

□

Zadatak 6.13. (DZ) Nadite površinu dijela plohe valjka $x^2 + y^2 = R^2$, ($z \geq 0$), koja se nalazi medju ravninama $z = \alpha x$ i $z = \beta x$ ($\alpha > \beta > 0$).

Rješenje: Ploha Σ je okomita na xy-ravni i stoga ju projiciramo na xz-

Slika 6.25: Ploha Σ

ravninu (pogledajte sliku 6.26). Plohu podijelimo xz-ravninom na lijevi i desni komad čije su jednadžbe redom

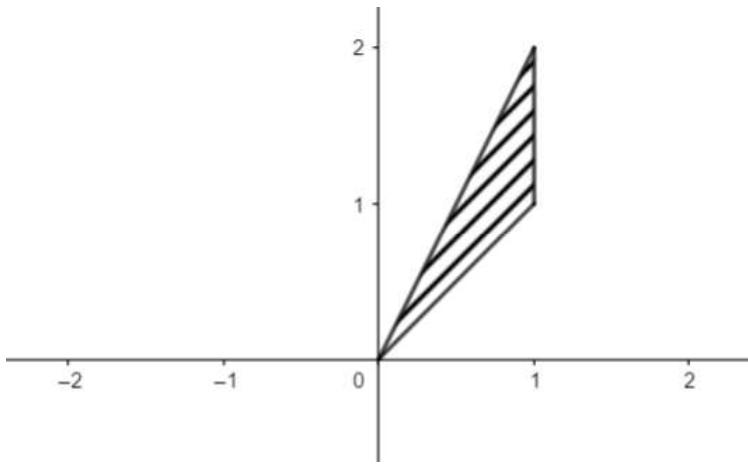
$$\Sigma_1 \dots y = f_1(x, z) = \sqrt{R^2 - x^2} \quad \text{i} \quad \Sigma_2 \dots y = f_2(x, z) = -\sqrt{R^2 - x^2}.$$

Parcijalne derivacije funkcija f_1 i f_2 su dane sa

$$\frac{\partial f_1}{\partial x} = -\frac{x}{\sqrt{R^2 - x^2}} \quad \text{i} \quad \frac{\partial f_2}{\partial x} = \frac{x}{\sqrt{R^2 - x^2}}, \quad \text{te} \quad \frac{\partial f_1}{\partial z} = \frac{\partial f_2}{\partial z} = 0.$$

Zajednička projekcija D ploha Σ_1 i Σ_2 na xz-ravninu je dio te ravnine u 1. kvadrantu između pravaca $z = \beta x$ i $z = \alpha x$. Površina plohe Σ je zbroj površina ploha Σ_1 i Σ_2 :

$$P(\Sigma) = \iint_{\Sigma_1} dS + \iint_{\Sigma_2} dS$$

Slika 6.26: Projekcija D na xz-ravninu

$$\begin{aligned}
 &= \iint_D \sqrt{1 + \frac{x^2}{R^2 - x^2} + 0} dx dz + \iint_D \sqrt{1 + \frac{x^2}{R^2 - x^2} + 0} dx dz \\
 &= 2R \iint_D \frac{1}{\sqrt{R^2 - x^2}} dx dz = 2R \int_0^R dx \int_{\beta x}^{\alpha x} \frac{1}{\sqrt{R^2 - x^2}} dz \\
 &= 2R \int_0^R (\alpha x - \beta x) \frac{1}{\sqrt{R^2 - x^2}} dx = 2R(\alpha - \beta) \int_0^R \frac{x}{\sqrt{R^2 - x^2}} dx \\
 &= -2R(\alpha - \beta) \sqrt{R^2 - x^2} \Big|_0^R = 2R^2(\alpha - \beta).
 \end{aligned}$$

□